

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในบริบทต่างๆ เพื่อก้าวเข้าสู่ยุคแห่งเทคโนโลยี การสื่อสารและโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ประชากรสามารถเข้าสู่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นองค์กรด้านสุขภาพต่างๆ มีความจำเป็นที่ต้องผลักดันให้เกิดการพัฒนาและปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง และในขณะเดียวกันทำให้ในระบบบริการสุขภาพมีการแข่งขันด้านการให้บริการด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้นตามมาด้วย การที่องค์กรจะเติบโตและอยู่รอดภายใต้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและไม่หยุดนิ่งได้นั้น องค์กรจะต้องมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ต่อเนื่อง สม่าเสมอ และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากพนักงานทุกคนในทุกระดับ ในการสร้างสรรค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ตลอดเวลา (สาธิษฐ์ สติรกุล, 2549) ซึ่งผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการนำองค์กรให้อยู่รอด เพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้วยบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ตามความต้องการของผู้รับบริการ และนำองค์กรขยายตลาดก้าวไปสู่ การเป็นองค์กรสุขภาพชั้นนำด้วยนวัตกรรม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีทำให้ความต้องการความเป็นนวัตกรรมมากขึ้น และนวัตกรรมถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะทำให้องค์กรสุขภาพอยู่รอดและเจริญก้าวหน้า (Swanburg, 2002)

ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในด้านการพยาบาลนั้น โรงพยาบาลต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้มีการพัฒนานวัตกรรมในองค์กร อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพการพยาบาลให้ดียิ่งขึ้น นวัตกรรมนับได้ว่าเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการส่งเสริมให้เกิดการบริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการช่วยยกระดับของโรงพยาบาลให้ดีขึ้นอีกด้วยนอกจากนี้ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในระบบสุขภาพและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาระบบสุขภาพที่เข้มแข็งและคุ้มค่าคุ้มทุน ความสำเร็จและการอยู่รอดขององค์กรจะขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม การค้นพบ และการคิดค้นสิ่งใหม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งตัวบุคคล พฤติกรรม และการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ขององค์กรเพื่อความสำเร็จและความอยู่รอด (Martins & Terblanche, 2003) นับได้ว่า

นวัตกรรมเป็นสิ่งที่สามารถแฝงอยู่ในทุกๆกระบวนการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าองค์กรมองว่า นวัตกรรมคือการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ๆ (พสุ เดชะรินทร์ ,2547) นวัตกรรมเป็นความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของแต่ละบุคคล นวัตกรรมของแต่ละบุคคลจึงไม่เหมือนกัน และไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งนวัตกรรมเป็นแนวคิดที่จำเป็นในการบริการด้านสุขภาพยุคใหม่ (Gilmarin, 1998)

การพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์เป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลง มีการแข่งขันในการให้บริการสูง นวัตกรรมทางการแพทย์เป็น กระบวนการดำเนินงานที่รวมถึงระบบหรือรูปแบบการพยาบาล โปรแกรมบำบัดทางการแพทย์ วิธีการทำงาน หรืออื่นๆ โดยเป็นการนำเสนอสิ่งใหม่ วิธีการใหม่การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินการจากเดิม ความคิดใหม่ การจัดการใหม่ การสร้างความรู้ใหม่ หรือการประดิษฐ์สิ่งใหม่ หรือรูปแบบบริการแบบใหม่ รวมถึงความสามารถทางการแพทย์ และการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมด้วย (วรรณภา ศรีชัยรัตน์, 2548) นวัตกรรมทางการแพทย์ เกิดขึ้นได้จากความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เมื่อมีการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ จึงมีความสำคัญที่ต้องนำเสนอ นวัตกรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาสิ่งใหม่ๆตามมา เพื่อสร้างคุณค่าในวิชาชีพการพยาบาล การพัฒนานวัตกรรมสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกกระบวนการทำงาน การส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์เป็นสิ่งที่มีผู้บริหารทางการแพทย์ต้องให้การสนับสนุนเพื่อให้หน่วยงานมีบรรยากาศของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บุคลากรทางการแพทย์ที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารทางการแพทย์จะมีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ทั้งในรูปแบบของกระบวนการ โครงการ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ จากการค้นพบปัญหา อุปสรรค ในการทำงาน จะส่งผลให้บุคลากรทางการแพทย์มีความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ให้เป็นที่ยอมรับ

ปัจจัยองค์กร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนานวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร องค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม เช่นการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร นโยบายของผู้บริหารในการสนับสนุนให้มีการพัฒนานวัตกรรม โดยการสนับสนุนด้านปัจจัยต่างๆที่เอื้อให้เกิดการพัฒนา ปัจจัยด้านการเงิน การให้รางวัล การส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสื่อสารนโยบายต่างๆ ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่สนับสนุนขององค์กร และก่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมในองค์กร ในการปฏิบัติการพยาบาลนั้น นอกจากพยาบาลต้องใช้ความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพแล้ว การปฏิบัติการพยาบาลที่มีความหลากหลายและซับซ้อนเพิ่มขึ้น รวมทั้งเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัยขึ้น ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ป่วยและผู้ปฏิบัติ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนามาตรฐานและพัฒนานวัตกรรมที่จำเป็น รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (ทัศนยา บุญทอง, 2543) การที่

นวัตกรรมจะเกิดขึ้นในองค์กรได้นั้นต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในองค์กร นอกจากนี้ทุกหน่วยงานต้องได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมการทำงาน การคิด การเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเป็นทีม จนเกิดการพัฒนาย่างสร้างสรรค์ และเกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆ ดังนั้นปัจจัยองค์กรจึงนับได้ว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนานวัตกรรม

มาร์ตินส์ และเทอร์บลองค์ (Martins & Terblanche, 2003) ได้นำเสนอ ปัจจัยองค์กรที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยปัจจัยองค์กรที่มีผลต่อการพัฒนานวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) กลยุทธ์ที่มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรม 2) โครงสร้างขององค์กรที่มีความยืดหยุ่น เป็นอิสระ และมีการทำงานเป็นทีมในการพัฒนานวัตกรรม 3) กลไกสนับสนุนให้เกิดการพัฒนานวัตกรรม เช่นการให้รางวัล การให้เงินสนับสนุน เวลา ระบบสารสนเทศ และบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์ 4) พฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานวัตกรรม และ 5) การติดต่อสื่อสารที่เป็นระบบเปิด โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

โรงพยาบาลลำพูน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการเป็นโรงพยาบาลคุณภาพคู่ใจประชาชน มีแผนยุทธศาสตร์ ปี 2552-2556 ในการพัฒนาคุณภาพการบริการ ระบบการเรียนรู้ขององค์กร สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเองและชุมชน และพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและความสุขในการให้บริการ การส่งเสริมให้มีผลการวิจัยและนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมเป็น เป้าประสงค์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาองค์กร โรงพยาบาลลำพูนมีการส่งเสริมและมุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง กลุ่มการพยาบาลได้มีการดำเนินนโยบายตามนโยบายการบริหารของโรงพยาบาล โดยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม แต่ในการนำนโยบายสู่การปฏิบัตินั้นยังขาดความชัดเจนในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม

หอผู้ป่วยอายุรกรรม โรงพยาบาลลำพูน เป็นหน่วยงานหนึ่งของกลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลลำพูน ประกอบด้วยหอผู้ป่วยสามัญ 3 แห่ง และหอผู้ป่วยพิเศษ 2 แห่ง จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ปีพ.ศ. 2552 ถึงปีพ.ศ. 2554 ซึ่งโรงพยาบาลได้เริ่มมีการสนับสนุนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ตามแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลลำพูนในปี พ.ศ. 2553 ที่มีการสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานมีการนำเสนอกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนวัตกรรมอย่างน้อยหน่วยงานละ 2 เรื่องต่อปี (กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลลำพูน, 2552) พบว่า ในภาพรวมของแต่ละหน่วยงานในกลุ่มการพยาบาลมีการคิดค้นนวัตกรรมทางการพยาบาลยังไม่บรรลุเป้าประสงค์ของกลุ่มการพยาบาล โดยบางหน่วยงานไม่มีการพัฒนานวัตกรรมในหน่วยงานของตนเอง บางหน่วยงานมีการพัฒนานวัตกรรมเพื่อเป็นผลงานในการนำเสนอของหน่วยงานตนเองเท่านั้น เนื่องจากได้เริ่มมีนโยบายในการสนับสนุนการทำวิจัยและนวัตกรรมในหน่วยงานแต่

ยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ และการสื่อสารนโยบายสู่ผู้ปฏิบัติในปี 2554 เริ่มมีการพัฒนา นวัตกรรมในหน่วยงานอายุรกรรมเพิ่มขึ้น โดยเริ่มมีการตื่นตัวในการสนับสนุนให้บุคลากรทุก หน่วยงานมีการคิดค้น สร้างสรรค์และพัฒนา นวัตกรรมเพื่อนำเสนอในแต่ละกลุ่มงาน ซึ่งในกลุ่ม งานอายุรกรรมได้มีการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนา นวัตกรรมของแต่ละหน่วยงาน โดยมีเงิน สนับสนุนให้สำหรับผลงานที่ได้รับรางวัล แต่ก็ยังมีเพียงบางหน่วยงานในงานอายุรกรรมที่ส่งผล งานเข้าร่วม ต่อมาในปีพ.ศ. 2555 กลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลลำพูนได้มีการส่งเสริมการทำวิจัย และนวัตกรรมในกลุ่มการพยาบาล โดยมีการจัดตั้ง CoP เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง หน่วยงานขึ้นโดยใช้ชื่อว่า CoP mini research เพื่อสนับสนุนให้แต่ละหน่วยงานในกลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลลำพูน ได้มีการนำเสนอ นวัตกรรมในหน่วยงานของตนเองในรูปแบบของโครงการ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ อย่างน้อยหน่วยงานละ 2 เรื่องต่อปี การพัฒนา นวัตกรรมในกลุ่มงานการ พยาบาลจึงเริ่มมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนี้แล้ว ในการริเริ่มสร้างสรรค์ งานวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมยังใช้เป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการประเมินสมรรถนะหลักของหน่วยงานใน กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลลำพูนอีกด้วย

จากการรวบรวมเอกสารและรายงานของกลุ่มการพยาบาลในช่วงปีพ.ศ. 2552-2554 นวัตกรรมทางการพยาบาลที่เกิดขึ้นในกลุ่มการพยาบาลมีทั้งหมด 53 รายงาน โดยงานการพยาบาล อายุรกรรมที่มีทั้งหมด 5 แห่งนั้นพบว่า หอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย 1 มีผลงาน นวัตกรรมจำนวน 2 รายการ หอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย 2 มีผลงาน นวัตกรรม 1 รายการ หอผู้ป่วยอายุรกรรมหญิง มี รายงานด้าน นวัตกรรม 3 รายการ หอผู้ป่วยพิเศษร่มเย็น 5 มีผลงาน นวัตกรรมจำนวน 3 รายการ หอ ผู้ป่วยพิเศษสงฆ์ 3 มีรายงานด้าน นวัตกรรมในรูปแบบโครงการจำนวน 3 โครงการ ซึ่งในการพัฒนา นวัตกรรมของแต่ละหน่วยงานในกลุ่มงานอายุรกรรมนั้นเป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์หรือโครงการที่ เกิดขึ้นภายในหน่วยงาน จากรายงานการพัฒนา นวัตกรรมของแต่ละหน่วยงานในกลุ่มงาน อายุรกรรม และสถิติของแต่ละหน่วยงานนั้น ทุกหน่วยงานในงานการพยาบาลอายุรกรรมต้องมีการ พัฒนา นวัตกรรมทางการพยาบาลในแต่ละหน่วยงาน 2 เรื่อง ต่อปี ซึ่งพบว่ายังมีการพัฒนา นวัตกรรมไม่บรรลุตามเป้าประสงค์ของกลุ่มการพยาบาล นอกจากนี้ยังไม่มีมีการนำเสนอผลงานให้ เป็นที่ประจักษ์และไม่มีการนำ นวัตกรรมต่างๆ เหล่านี้ต่อขอผลงานเพื่อสร้างคุณค่าให้เกิดแก่องค์กรพยาบาลอย่างแท้จริง

การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา นวัตกรรมทางการ พยาบาล กลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลลำพูน เพื่อศึกษาปัจจัยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา นวัตกรรมทางการพยาบาล และให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนา นวัตกรรมทางการพยาบาล เพื่อให้เกิดแนวทางในการส่งเสริมให้บุคลากรทางการพยาบาล เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองอย่าง

ต่อเนื่องและสามารถพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพพยาบาลให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ กลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลลำพูน
2. เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ กลุ่มงาน อายุรกรรม โรงพยาบาลลำพูน

คำถามการศึกษา

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ในกลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลลำพูนเป็นอย่างไร
2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ในกลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลลำพูน มีอะไรบ้าง

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ในกลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลลำพูน โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของมาร์ตินส์และเทอร์บลองค์ (Martins & Terblanche, 2003) เป็นแนวทางในการศึกษา

นิยามศัพท์

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ ซึ่งพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดของมาร์ตินส์และเทอร์บลองค์ (Martins & Terblanche, 2003) ประกอบด้วยปัจจัยองค์กรทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านกลยุทธ์ 2)

ปัจจัยด้านโครงสร้าง 3) ปัจจัยด้านกลไกสนับสนุนให้เกิดการพัฒนานวัตกรรม 4) ปัจจัยด้านพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานวัตกรรม และ 5) ปัจจัยด้านการสื่อสารในองค์กร

ข้อเสนอแนะในการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ หมายถึง วิธีการในการแก้ไขปัญหาการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ ตามเอกสารที่ได้บันทึกไว้และตามความคิดเห็นของผู้บริหาร พยาบาลประจำการ ผู้ช่วยพยาบาล และผู้ช่วยเหลือคนไข้ ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลลำพูน

การพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ หมายถึง ความคิด กระบวนการพัฒนา สิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปฏิบัติ เทคโนโลยี หรือการปรับปรุงรูปแบบการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริการและพัฒนาคุณภาพงานทางการแพทย์

กลุ่มงานอายุรกรรมโรงพยาบาลลำพูน หมายถึง หน่วยงานการพยาบาลที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลลำพูน ให้บริการดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาด้านอายุรกรรมทุกประเภท ประกอบด้วยหอผู้ป่วย 5 แห่ง คือ หอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย 1 หอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย 2 หอผู้ป่วยอายุรกรรมหญิง หอผู้ป่วยพิเศษร่วมเย็น 5 และหอผู้ป่วยพิเศษสงฆ์ 3